

Úvod do kurzu

SAN 106, 1. týždeň

Úloha 1

- POPÍŠTETE – čo je ekonomická a čo politická antropológia? Ako vyzerá (jak vypadá)?
- POROVNAJTE – čomu sa podobá? Od čoho sa líši?
- APLIKUJTE - Na čo je dobrá? Ako sa používa/dá používať? Aký zmysel má pre obor/vedu/pre spoločnosť?

Ekonomická antropológia

- Snaha vysvetliť ľudské ekonomické správanie v čo najširších historických, geografických a kultúrnych súvislostiach – vzťah k ekonómii
- skúma získavanie obživy/procesy produkcie, cirkulácie a spotreby rôznych typov objektov v rôznych sociálnych prostrediach.
- Sledovanie soc. a kult. kontextu tohto jednania
- Oblasť SAN, ktorá je v dialógu s ekonómiou, kritika ekonómie, ktorú si ekonómia nevšímala.

Ekonomická antropológia

1. **Substantívna definícia** – každodenné transakcie získavania obživy
2. **Formálna definícia**– ako ľudia robia rozhodnutia? Logika za správaním

POLAN - definícia

- skúma príčiny politických vzťahov, konania, predstáv a ideológií v kontexte procesu historického formovania svetového systému.
- skúma politiku ako konanie konkrétnych ľudí – či už ide o šamanov, prezidentov, alebo predsedov hasičského zboru – ako využívajú schopnosti a stratégie na dosiahnutie mocenských cieľov.
- sociálny a kultúrny kontext polit. vzťahov, konania, predstáv
- alternatíva k politológii a sociológii.

POLAN - objekt skúmania

- **Polity** – politická komunita a forma správy
- **Policy** – komunálne politické aktivity a návody riadenia
- **Politics** – stratégie, ktoré sú dôsledkom súperenia jednotlivcov a skupín

+ znalosti, zručnosti a ideológie, bez ktorých si nemožno moc uplatniť v každodennom kontexte, ale nie sú súčasťou ani jednej z uvedených „politík“

POLAN - definícia

- skúma pôsobenie moci v kontexte každodenného života prostredníctvom etnografických metód

Max Weber: moc je „pravdepodobnosť, že jeden z aktérov sociálneho vzťahu je v pozícii presadiť svoju vôľu napriek odporu.“

Eric Wolf 4 režimy moci:

1. Schopnosť jednotlivca používať moc
2. Schopnosť jednotlivca vplývať na sociálnu situáciu
3. Taktická, organizačná moc (prejavuje sa v ideológiách)
4. Štrukturálna moc.

EKAN – vzťah s politickou a sociálnou filozofiou

- Otázky EKAN sú otázkami ľudskej povahy/bytia: Sú ľudia altruistickí alebo sebeckí?
- Hobbes vs Rousseau – záujem o „primitívov“, lebo predstavujú pôvodný stav ľudstva
- Otázky riadenia spoločnosti

Wilk: 3 modely ľudského správania sa, aj v EKAN

- Zameraný na vlastný záujem (self-interested)
- Sociálny (social)
- Morálny (moral)

Sociálny model

- **politická ekonómia**
- ako ľudia vytvárajú skupiny a prejavujú moc?
- Sociálna osoba sa identifikuje so skupinou (trieda, klan) a je motivovaná jej záujmami.
- ak chceme pochopiť správanie musíme skúmať normy a solidaritu v rámci skupiny, nie záujmy jednotlivcov

Sociálny model

Eisenstadt, S.N. and Röniger, L. 1984. *Patrons, Clients and Friends: Interpersonal relations and the structure of trust in society*. Cambridge: Cambridge University Press.

O interpersonálnych vzťahoch: “above all about friendship, ritual personal and patron-client relationships - and their connections to the institutional matrix in which they develop.” s.1

Sociálny model

Podmienky, ktoré generujú vzťah patrón-klient:

„in such groups, by the very nature of their organization, there usually is but little specification of the allocation of the various major obligations within the group or category. These are left – at least on many occasions – to the internal arrangements of the particular group.“
s. 8 vedie to k napätiu

„In other words, it seems that the very kind of social organization existing in such societies creates some types of undefined situations or types of situations of potential conflict malintegration.“s. 8 vedie to k napätiu

Model zameraný na vlastný záujem

- **mikroekonomika**
- Racionálny ekonomický človek maximalizujúci zisk.
- Zisk nemusí znamenať materiálny zisk, ale *úžitok*, ktorým môže byť bezpečnosť, láska...

Model zameraný na vlastný záujem

Jeremy Boissevain. Friends of Friends.

„the way in which interpersonal relations are structured and influenced, on **the way individuals seen as social entrepreneurs seek to manipulate these to attain goals and solve problems, and in the organization and dynamism of the coalitions they construct to achieve their ends.** The subject matter is familiar: the network of friends, relatives and work mates; the visiting, bargaining, gossiping and manouvring that goes on between them; the impact on these of promotion, ideology and conflict; the steps and ambitious man takes to build up his fund or credit among useful relations; and the operation of neighbourhood and workplace cliques and factions. These are processes and situations with which we are all involved and they are the basic stuff of social life.“ s. 4

Model zameraný na vlastný záujem

Človek je:

„manipulator, a self –interested operator as well as a moral being. Trying to better or to maintain his position by choosing between alternative courses of action... But dependent on others, must take others into account.“ 4

Morálny model

- **Kultúrna ekonomika**
- vysvetľuje ľudské konanie predstavami o svete – čo si ľudia myslia a v čo veria.
- Správanie a voľby vychádzajú z kozmológie, symbolické systémy a kognitívne kategórie definujú, čo je možné a určujú variácie v správaní sa. Ľudia si internalizujú morálne normy.

Morálny model

Gudeman, Stephen, Spiritual Relationships and selecting a godparent. Man. 1975;10(2):221-237.

„To grasp the nature of the godparenthood and co-parenthood bonds it is perhaps best to consider first the ecclesiastical notions. **Created by the church and ultimately by God, the ties are said to be enduring sacred bonds. This sacred backing gives the ties of godparenthood their compulsive, moral quality.** Once entered they cannot be escaped, and the duties attached to them ought at least to be observed, though in fact they may not be. Analytically, then, godparenthood ties are spiritual relationships. Two persons are linked, through their souls, by God.“ s.225

POLAN – vzťah s kolonializmom

- 40. -50. roky - SAN ako zdroj informácií o práve a spôsoboch vlády v kolonizovaných krajinách, nevyhnutnosť rozumieť kultúre v postkoloniálnych štátoch
- Predstava záp. spoločnosti ako budúcnosti ľudstva – analýzy transformácie
- Politika neeurópskych spoločnosti jako absencia

Štrukturálny funkcionalizmus

- Britská škola štrukturálneho funkcionalizmu zakladá POLAN ako subdisciplínu; Vplyv Radcliffe-Browna a Malinowského
- Evans-Pritchard – Nueri, spolu s Forbesom editoval Africké politické systémy
- Vzťah sociálnej organizácie (napr. príbuzenské línie ako objekt analýzy)
- a spôsobu riadenia
- ahistorickí, neschopní reflektovať, že svet, ktorý skúmajú je výsledkom kolonializmu a západného imperializmu
- Nevšímajú si individuálne stratégie, ani procesy, ktorými sa jednotlivci a skupiny snažia získať moc.

Procesuálna paradigma

- Výmena klasického štrukt. Funkcionalizmu za sledovanie kolonializmu a imperializmu
- Odmietnutie skúmania politických štruktúr
- Skúmanie konfliktu, používanie moci, stratégie lídrov
- Sledovanie lokálnych procesov – štát len vtedy, ak do nich zasahoval

Politická ekonómia

- Ako vlády (od štátov po bigmanov a mafiánskych krstných otcov) získavajú a usmerňujú používanie ekonomických zdrojov.
- Eric Wolf, Sidney Mintz
- Dôraz na históriu a globálne procesy

Postmodernizmus

- Posun od skúmania mocenských vzťahov k skúmaniu diskurzu a rétoriky
- Said a Orientalizmus

Feministická antropológia

- Reevaluácia metodológie – prvé generácie antropológov sú muži skúmajúci mužov
- Otázka sociálnej reprodukcie
- Dekonštrukcia ideológie o biologických základov nerovností medzi mužmi a ženami a dichotómie príroda/kultúra